Μακεδονικά

Τόμ. 8, Αρ. 1 (1968)

Ιωάννου Κ. Βασδραβέλλη, Οι Μακεδόνες
συνεργάτες του Ρήγα Βελεστινλή και τα
επαναστατικά ρεύματα της εποχής

Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.316](https://doi.org/10.12681/makedonika.316)

Copyright © 2014, Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1968). Ιωάννου Κ. Βασδραβέλλη, Οι Μακεδόνες συνεργάτες του Ρήγα Βελεστινλή και τα επαναστατικά ρεύματα της εποχής. *Μακεδονικά*, 8(1), 414–415. <https://doi.org/10.12681/makedonika.316>

Ἡ μελέτη του στό σχετικά περιορισμένο ἀριθμό τῶν σελίδων τῆς διεκρινίζει κατ' ἀρχήν τόν ὄρο Μακεδονία καί κατόπιν διεξέρχεται μέ συντομία καί σαφήνεια τίς διάφορες πολιτικές, διπλωματικές καί πολεμικές φάσεις τοῦ Μακεδονικοῦ Ζητήματος μετά τήν ἰδρυση (1835) τοῦ πρώτου Βουλγαρικοῦ σχολείου στό Γαβρονο τῆς Β. Βουλγαρίας. Οἱ φάσεις αὐτές κατά τόν συγγραφέα εἶναι : τὰ Πανσλαβιστικά Συνέδρια, ἡ ρωσική διείσδυση στό Βαλκάνια, ἡ ἀνακήρυξη τῆς Βουλγαρικής Ἐξαρχίας (1870), ἡ θνησιγενής Μεγάλη Βουλγαρία τοῦ Ἀγίου Στεφάνου καί ἡ διάλυσή της ἀπό τό Συνέδριο τοῦ Βερολίνου (1878). Ὁ συγγραφεὺς τοποθετεῖ τόν κυρίως Μακεδονικὸ Ἀγῶνα μεταξύ τοῦ 1885 καί 1908. Ἡ πρώτη χρονολογία ἀφορᾷ τήν πραξικοπηματικὴ προσάρτηση τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας στὴ Βουλγαρικὴ Ἡγεμονία καί ἡ δευτέρα τὴν ἐπανάσταση τῶν Νεοτούρκων. Ἐξετάζει ἐπίσης διεξοδικά τίς προσπάθειες τῶν Ἑλλήνων κληρικῶν, διδασκάλων καί προξένων, τοὺς ἀγῶνες τῶν γηγενῶν καί ἀπὸ τὴν ἐλευθέρῃ Ἑλλάδα μαχητῶν, παρέχει στοιχεῖα γιὰ τὴ δράση τοῦ βουλγαρικοῦ κομίστου, τῶν ξένων προπαγανδῶν καί τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ὅπως τὰ προγράμματα τῆς Βιέννης (1902) καί Μύρστεργκ (1903), καί γιὰ τὴ λεγομένη ἐπανάσταση τοῦ Πλιντεν. Τὸ τελευταῖο μέρος τοῦ βιβλίου, ὅπου ἐξιστορεῖται ἡ περίοδος 1903-1908, διανθίζεται μέ ἀρκετὰ χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ ἀπομνημονεύματα μακεδονομάχων, ποὺ καθιστοῦν τὴν ἀνάγνωσή του εὐχάριστη καί ζωντανή. Ὡς κύριους συντελεστὲς τῶν ἑλληνικῶν ἐπιτυχιῶν ὁ συγγραφεὺς θεωρεῖ τὴν ἀρτία ὀργάνωση τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων, τίς ἀρετὲς καί τὴν ἀποφασιστικὴτητα τῶν γηγενῶν καί ἀπὸ τὴν ἐλευθέρῃ Ἑλλάδα καί τὴν ὑπόδοσιν ἀκόμη Κρήτη ἀγωνιστῶν.

Ὁ κ. Μαυρουδὴς ἔδωσε ἔργο μέ ἐνότητα καί σαφήνεια, τὸ ὅφος τοῦ ὁμοῦ θυμίζει προφορικὸ λόγο, ἂν καί πούθενά δὲν ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἐργασία του εἶναι κείμενο ὁμιλίας. Ἐπίσης οἱ παραπομπὲς σὲ κείμενα καί μελέτες εἶναι ἐλάχιστες. Πέρα ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ μειονεκτήματα δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ ἐπαινέσουμε τὸ συγγραφέα γιὰ τὴν καλὴ του ἐργασία.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Ἰωάννου Κ. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες συνεργάτες τοῦ Ρήγα Βελεστινλή καί τὰ ἐπαναστατικὰ ρεύματα τῆς ἐποχῆς, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. 20. [Ἐκδοσις Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Μακεδονικὴ Λαϊκὴ Βιβλιοθήκη, ἀριθμ. 18].

Ἡ συμμετοχὴ τῆς Μακεδονίας στὴν ἐπανάσταση τοῦ 1821 δὲν συγκίνησε νωρὶς τὴν ἑλληνικὴ ἱστοριογραφία καί ἔτσι λίγα χρόνια μόλις πρὶν τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον ἀρχισαν νὰ ἐμφανίζονται σχετικὲς μελέτες. Στὸν τομέα αὐτὸν χρὲς εἶναι νὰ ἐξαρθῇ ἡ συμβολὴ τοῦ κ. Ἰ. Κ. Βασδραβέλλη, Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, ποὺ ἀφιερώθηκε στὴ νεώτερη μακεδονικὴ ἱστορία καί μᾶς χάρισε πολυάριθμα ἔργα ρηζικέλευθα καί ρωμालέα. Στὴ νέα του μελέτῃ, ποὺ δόθηκε ὡς ὁμιλία στίς 16 Μαρτίου 1966 στὴν Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, ἀσχολεῖται μέ τίς ἐπαναστατικὲς κινήσεις τῶν ξενιτεμένων Μακεδόνων στίς παραμονὲς τοῦ 1821 καί ἰδιαίτερα μέ τοὺς Μακεδόνες συνεργάτες τοῦ Ρήγα Βελεστινλή.

Στὴν ἀρχὴ τῆς μελέτης του ὁ συγγρ. ἐξετάζει τὴν ἐπίδραση τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασης στὴ διαμόρφωση τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν, ποὺ οἱ περισσότεροί τους κατ'ἀγονταν ἀπὸ τὴν Μακεδονία. Σὲ νευραλγικά κέντρα τῆς Κ. Εὐρώπης, σὰν τὴ Βιέννη, Βουδαπέστη, Τέμεσβαρ, Τεργέστη, στίς Παραδουνάβιες Ἡγεμονίες καί στὴ Νότια Ρωσία ἀκόμη, ἔντονη ἦταν ἡ παρουσία τοῦ μακεδονικοῦ στοιχείου, ἰδιαίτερα τῶν Δυτικομακεδόνων. Οἱ Μακεδόνες αὐτοί, ἀφιερωμένοι στὸν Κερδοφῶ μὰ καί στὸ Λόγιο συνάμα Ἑρμῇ, δημιούργησαν παροικίες ὅλο σφρίγγος καί ζέση καί βρίσκονταν σὲ τέτοιο πολιτιστικὸ ἐπίπεδο ὥστε τὸ κήρυγμα τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασεως γιὰ ἔθνικὴ καί

κοινωνική ελευθερία βρήκε έτοιμο έδαφος να βλαστήσει σε περιοχές όπου βασιλεύαν οι αντιλαϊκές μοναρχίες των 'Αυβούργων, των Ρομάνωφ και των 'Οσμανιδών.

Μέ το κήρυγμα του Βελεστινλή ήταν έπομένο να κινητοποιηθούν οι πατριωτικοί κύκλοι των ελληνικών αυτών παροικιών και να συνδεθούν μ' αυτόν αρκετοί ιδεολόγοι, που οι πιο πολλοί συνελήφθησαν όταν η κίνηση του Βελεστινλή προδόθηκε στην αυστριακή αστυνομία. 'Εξετάζοντας τον τόπο καταγωγής των συλληφθέντων διαπιστώνουμε ότι οι περισσότεροι κατάγονται από τη μακεδονική γη. Με τη ζωή και τη δράση τους ό κ. Βασδραβέλλης ασχολείται στο δεύτερο μέρος της εργασίας του.

'Ο συγγρ. μέσα σε λίγες σελίδες μās έδωσε μελέτημα αξιόλογο, που ζωντανεύει την επαναστατική ατμόσφαιρα των χρόνων των μεγάλων προσδοκιών του γένους μας. Τό έργο είναι εμπλουτισμένο με πορίσματα από αρχαιακές έρευνες και βαθειά γνώση και της νεότερης βιβλιογραφίας. 'Εδώ πάντως θά ήθελα να προσθέσω ότι η έλλειψη παραπομπών σε αναφερόμενα ύποσπάσματα από έργα ή έπιστολές του Κοραή, Φ. Πέτροβιτς και 'Α. Ρασήμ δυσκολεύει τον εύσυνειδητο αναγνώστη.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Σ τ ε φ ά ν ο υ 'Ι. Πα πα δ ο π ο ύ λ ο υ, 'Η προετοιμασία του άγώνος της παλιγγενεσίας στη Μακεδονία, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. 22. ['Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Μακεδονική Λαϊκή Βιβλιοθήκη, αριθμ. 16].

'Η μελέτη του κ. Στ. Παπαδοπούλου, πανηγυρικός στην έθνική έορτή της 25 Μαρτίου 1968 από την 'Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, ξεφεύγει από τα συνηθισμένα πλαίσια των έορταστικών λόγων. 'Ο συγγρ. προτίμησε αντί των γνωστών ύμνων να αναλύσει τους γενεσιουργούς παράγοντες και τις δυνάμεις που προετοίμασαν την επανάσταση του 1821 στο μακεδονικό χώρο. Αυτό βέβαια, όπως τονίζει άλλωστε και ό συγγρ., δέν σημαίνει ότι η παλιγγενεσία του 21 στον ελληνικό βορρά άποτελεί φαινόμενο ξεχωριστό από τό νότο. 'Ανάμεσα όμως στις δυό περιοχές ύπήρξαν όρισμένες διαφοροποιήσεις τόσο στην κατάσταση που επικρατούσε κατά τους αιώνες της δουλείας όσο και στην προετοιμασία του ξεσηκωμού. Οι διαφοροποιήσεις αυτές είναι ή αίτία που ό βόρειος ελληνισμός παρέμεινε σκλαβωμένος έκατό χρόνια σχεδόν περισσότερο από τό νότιο.

Στο πρώτο μέρος ό συγγρ. ασχολείται με τις διαφοροποιήσεις κατά τα χρόνια της τουρκοκρατίας. 'Ενθ ή Ν. 'Ελλάδα και τα νησιά ήταν τό θέατρο πολεμών μεταξύ Τούρκων και διαφόρων Ευρωπαίων, ή Μακεδονία βρισκόταν έξω από τό πολεμικό αυτό πεδίο. Δειτερη σπουδαία διαφορά συνιστούν οι έθνολογικές αλλοιώσεις του βορείου χώρου με την εγκατάσταση πολυαριθμών 'Οθωμανών, συνεχώς άλλωστε αύξανομένων με τό παιδομάζωμα και τις βιαιοπραγίες των διερχομένων στρατευμάτων, όξυνέρων και των δύο στη Μακεδονία άπ' ό,τι στην κάτω 'Ελλάδα. 'Επί πλέον ή θέση και διαμόρφωση της Μακεδονίας επέτρεπε στους Τούρκους μεγαλύτερη εύχέρεια κινήσεων και συνάμα έντονότερη επίτηρηση, μιά και έδώ περνούσαν όλες οι διαβάσεις από την Κωνσταντινούπολη πρός τις ευρωπαϊκές έπαρχίες της αυτοκρατορίας.

Στο δεύτερο μέρος τονίζονται οι παράγοντες που προετοίμασαν την επανάσταση στη Μακεδονία, κοινοί βέβαια σε γενικές γραμμές με τη Νότια 'Ελλάδα, αλλά ειδικότερα με όρισμένες διαφοροποιήσεις. 'Ετσι ή 'Εκκλησία πρώτ' άπ' όλα, διαθέτει στη Μακεδονία και τό 'Αγιο 'Όρος, την 'Μεγάλη 'Ακαδημία του όρθόδοξου μοναχισμού, όπως έλεγε ό έπίσκοπος Σάμου Γεωργιέρηνης, καθώς και μερικά άλλα θρησκευτικά κέντρα. Οι άγώνες της 'Εκκλησίας πέτυχαν να κρατήσουν πολλούς ύποδούλους μακριά από τόν έξισλαμισμό. 'Η αντίθεση των τελευταίων πρός τόν κατακτητή έκφράσθηκε δυναμικά με τους κλέφτες